

SPITALUL DIN DUMBRĂVENI

Nicolae Spăntulescu

Horia Dumitrescu

Odată constituită, societatea își legitimează actul de a decreta normele privitoare la sănătatea publică, intevenind direct, fie în raporturile dintre oameni, fie în viața lor intimă, printr-un drept natural de autoapărare.

Măsurile cu caracter de legi sanitare au fost determinate de contagiunile în masă: ciuma, paludismul, lepra, sifilisul etc. au fost primele cauze care au determinat societatea să ia măsuri cu caracter profilactic.

Prima măsură sanitară de interes obștesc a fost luată de **Alexandru Lăpușneanu (1552-1561, 1564-1568)**, care a cerut să se aducă de la Brașov un medic care să se ocupe numai de sănătatea publică.

Mai târziu – 1640 – Pravila Bisericească cea mică de la mănăstirea Govora, pe lângă alte preocupări de ordin sanitar, cuprinde și o serie de precepte sanitare sub forma unor sfaturi adresate bunilor creștini.

Pravilele lui Vasile Lupu – 1646 – și Matei Basarab – 1652 – cuprind o adevărată legislație sanitară. Pe lângă dispozițiile pur sanitare, acestea mai prescriu și sancțiuni, unele extrem de severe, pentru cei ce nu ar ține seama de ele.

Primele spitale au fost ctitorite de familiile Cantacuzino și Ghica și au luat ființă odată cu mănăstirile Colțea și Pantelimon.

Între 1695-1714, spătarul¹ Mihail Cantacuzino, fratele domnului Șerban Cantacuzino (1678-1688), ridică mănăstirea Colțea și pe lângă ea primul spital din Țara Românească, cu un număr de 24 paturi.

Curând după aceasta, între 1735-1751, Grigore II Ghica (1726-1733, 1735-1739, 1747-1748) ridică mănăstirea Pantelimon, iar pe lângă aceasta, un spital cu 12 paturi pentru suferinzii de boli obișnuite și un spital pentru bolnavii de ciumă și lingoare.

Începând din secolul al XVIII-lea, pe lângă dispozițiunile din pravile, sănătatea publică este apărută și de aceste noi instituții spitalicești, a căror funcționare avea la bază anumite regulamente, aprobate și întărite de domni. Domnii se interesează în permanență de buna funcționare a spitalelor, intervenind cu porunci, ori de câte ori activitatea lor lăsa de dorit.

Constantin Moruzi (1777-1782) afirmă într-o poruncă a sa că *„la domnia mea nu este alt lucru mai mare și mai dintâi al Țării decât viața și sănătatea locuitorilor ce ne-a încredințat Dumnezeu”*

Mihai Suțu (1783-1786) a instituit Epitropia Obștirilor care, pe lângă atribuțiile cu caracter social, avea o serie de atribuții privitoare la supravegherea și asigurarea sănătății obștești. Același domn a creat în 1784 postul de „arhiatros” al Bucureștilor – medicul primar al Capitalei – însărcinat cu supravegherea sănătății populației și cu căutarea bolnavilor săraci. Primul medic numit în această funcție a fost Dumitru Caracaș, căruia i-a urmat fiul său, Constantin. Domnul **Alexandru Moruzi (1793-1796, 1799-1801)** crează în 1793 un post de „dohtor al obrazelor scăpătate” și trei doctori ai Poliției, plătiți de Stat, ale căror

---

¹ **Spătar** – înalt dregător la Curtea domnească, care purta la festivități sabia și buzduganul domnului. **Marele spătar** era comandantul suprem al oastei în lipsa domnului; spătăria era sala tronului din palatul domnesc. Apare în 1415 în Țara Românească și 1434 în Moldova.

atribuții erau: consultarea gratuită a săracilor, supravegherea generală a stării sanitare a Capitalei, inspectarea piețelor alimentare, a farmaciilor, a activității chirurgilor. În cazuri excepționale, aceștia trebuiau să plece în provincie, pentru cercetarea cauzelor epidemiilor și combaterea lor. **Scarlat Calimachi (1806, 1807-1810, 1812-1819)** întemeiază „Casa Doftorilor”, stabilindu-i anumite venituri, din care urmau să fie retribuiți un număr de medici, care „*să alege cu sârguință la trebuințele nu numai ale boierilor ci și la săraci și ticăloși*”

În 1813, un grup de boieri inimoși, în frunte cu marele ban Grigorie Băleanu, după îndemnul doctorului Constantin Caracaș – medic al orașului București – înființează cel de-al treilea spital din țară, cu un număr de 20 paturi, către care au mers mai ales daniile negustorilor și căruia i s-a dat numele la început „Iubirea de Oameni”, iar mai târziu „Filantropia”. La aceasta, a contribuit și domnul **Ioan Gheorghe Caragea (1812-1819)** închinându-i veniturile mănăstirilor Arnota și Govora.

Biserica din interiorul spitalului a fost ridicată de Ecaterina, soția paharnicului Răducanu-Fărcășeanu.

Spitalul s-a deschis în 1815 cu 20 paturi.

Până în 1832 aceste trei fundațiuni au fost gospodărite separat. Prin offisul generalului Kisseleff din 2 aprilie 1832 ele au fost reunite într-o **Eforie² a Spitalelor**, numindu-se efori: vornicul Mihail Ghica, logofătul Mihail Racoviță, căminarul Alecu Ghica, iar „*ca om al meșteșugului*”, doctorul Picolo.

Între timp, **Alexandru Ipsilanti (1774-1782, 1796-1797)** ridicase azilul și spitalul pentru copii „Orfanotrofion”, care a funcționat un timp sub administrația Eforiei, trecând apoi sub îngrijirea „Eforiei

---

² **Eforie** instituție administrativă de utilitate publică și social-culturală; termenul a început să fie utilizat din secolul XVIII în Moldova și în Țara Românească; consiliul de conducere a unei instituții de utilitate publică și social – culturală; este sinonim cu **epitropie**

Caselor făcătoare de bine și folos obștesc” înființată de Kisseleff, odată cu Eforia Spitalelor.

Prin Regulamentele Organice, sub președinția ministrului Trebilor din Lăuntru se constituia câte un **Comitet al Sănătății**, atât în Muntenia, cât și în Moldova (se vor contopi în 1862, formând Direcția Sanitară, cu sediul la București) și se instituiau în Muntenia șase circumscripții sanitare (cu sediile la Craiova, Râmnicu Vâlcea, București, Pitești, Buzău, Ploiești), iar în Moldova cinci (cu sediile la Botoșani, Iași, Roman, Bârlad, Galați).

Domnul **Gheorghe Bibescu (1842-1848)** în 1847 trece administrațiile separate sub controlul Eforiei care devine o instituție de Stat. Astfel, Domnul aproba bugetul, iar cheltuielile instituției erau supuse aceluiași control ca și cheltuielile Statului. Eforia Spitalelor a continuat să funcționeze ca o direcțiune anexă a Ministerului de Interne.

Din 1837 s-a deschis **Spitalul de Nașteri**, în mahalaua Radu Vodă și, odată cu el, prin același hrisov din 10 iulie 1837 al domnului **Alexandru Ghica (1834-1842)** și „Școala pentru învățatul moșitului”

Primul ospiciu a fost înființat de Eforie în 1838 în schitul Malamuci care a trecut în 1845 sub îngrijirea Departamentului Cultelor (Credinței), în 1860 la Departamentul de Interne, iar din 1866 revine la Eforia Spitalelor. Între timp, locul denumit „Mărcuța” devenind impropriu și neîncăpător, Statul a construit împreună cu Eforia Spitalul Central de boli nervoase și mintale de la Văcărești pe terenul Eforiei. Construcția a fost terminată de Stat și a trecut în administrarea acestuia.

Eforia Spitalelor a administrat un timp și a contribuit la întreținerea Azilului „Elena Doamna”, creat de doctorul Davilla (adus de la Paris în 1853 de Barbu Știrbei) în 1862. Acest azil a fost administrat de Eforie până în 1881 când a trecut la Departamentul Instrucțiunii Publice.

În 1862 s-au înființat **Serviciile Sanitare** de plasă și câte un **Consiliu de Igienă** în câteva orașe mai însemnate.

Legea sanitară din 1874 consemna toate cuceririle din domeniul medical raportate la noile realități sociale. Legea acorda Consiliilor Comunale anumite drepturi în ceea ce privește asigurarea mijloacelor financiare necesare bunei organizări sanitare locale, numirea și selecționarea personalului medical. Pe lângă fiecare Prefectură se instituia câte un Consiliu de Igienă și de Salubritate Publică.

Ministerul de Interne era autoritatea supremă a întregii organizații sanitare a țării, iar împlinirea atribuțiilor sanitare de interes local revenea nu numai corpului medical, ci și organelor administrative: prefectii și primarii. Marele neajuns al Legii a fost considerat dependența întregii activități sanitare locale de bugetele autorităților administrative locale, alcătuite și votate de cele mai multe ori de persoane lipsite de orice competență în materie sanitară.

Legea mai cuprindea dispozițiuni cu privire la supravegherea practicării medicinei și funcționării farmaciilor; cu privire la igiena publică, poliția sanitară a alimentelor, băuturilor, locuințelor, atelierelor industriale insalubre, școlilor etc.

Totodată, prin ea se instituie vaccinarea antivariolică obligatorie și gratuită a copiilor.

Normele de organizare și funcționare a primelor spitale rurale sunt stabilite prin **Legea din 1881**.

Legea din 1893 crează Inspectoratul Sanitar și dispune ca orașele și județele să aibă sau să subvenționeze cel puțin câte un spital fiecare pentru îngrijirea populației rurale, mai ales. Tot ea procedează la o nouă clasificare a industriilor insalubre și instituie o serie de măsuri menite să apere sănătatea copiilor folosiți în industrie și a acelor crescuți în afara familiei.

În anul 1894 a început construcția spitalului Plasei Plainești construcția fiind gata în anul 1897. O contribuție materială deosebită a adus-o Theodor Popescu, unul din proprietarii fostei moșii a lui Alexandru Plainos.

La inaugurare, pe frontispiciul spitalului se afla scris cu litere mari în basorelief „SPITALUL RURAL REGINA ELISABETA – PLAGINEȘTI”

Spitalul era dotat cu 25 de paturi și avea încadrați un medic generalist, o moașă, un subchirurg, un farmacist și două femei de serviciu. Subchirurgul gestiona bunurile spitalului și îndeplinea și funcția de secretar. Primul medic se numea Klein și era de origine germană.

Contactul sătenilor cu medicina modernă a acelor vremuri a stârnit teamă la vederea instrumentarului: stetoscop, seringă, bisturii etc. Impunerea de către medic a unor reguli de igienă nu era privită cu ochi buni de către unii săteni. Localitatea avea un târg destul de mare cu prăvălii de diferite profile în care erau incluse cârciumi și băcării unde se vindeau produse alimentare aduse de negustori de la Focșani, Râmnicu Sărat, Brăila în condiții nu tocmai corespunzătoare datorită drumului lung și a intemperiilor, mărfuri care prezentau un iminent pericol de toxinfecție. Medicul trebuia să acorde mare atenție acestora în inspecțiile pe care le făcea la intervale scurte de timp.

Din anul 1920 a început să funcționeze ca medic dr. Harbuz, asistat de moașa Tanța Mateescu și subchirurgul Ion Chihaiia.

Doctorul Harbuz se trăgea dintr-o familie din satul Căndești despre a cărei existență nu se mai știe nimic.

Viața doctorului Harbuz a fost o veșnică dramă.

Avea doi copii: un băiat și o fată; băiatul i-a murit de scarlatină când avea vârsta de 8 ani, iar fata s-a îmbolnăvit de tuberculoză. Toate eforturile tatălui și ale colegilor de breaslă au fost zadarnice. Tatăl s-a hotărât să-și izoleze fiica și a trimis-o la Jitia să locuiască la niște prieteni. Tatăl avea credința că aerul tare de munte va fi un remediu pentru combaterea bolii.

Văzând situația critică a fiicei a sfătuit-o să nu se căsătorească, dar fiica n-a putut rezista chemărilor inimii și s-a căsătorit cu fiul gazdei, care era învățător. Cu toate că era nemulțumit de pasul făcut de

către fiica sa i-a oferit ca dar de nuntă o vilă în Jitia - „Vila Virginica” Virginica după ce a dat naștere unei fetițe, a murit. Moartea fiicei a constituit pentru tată o groaznică lovitură. Bunicul și-a luat nepoata pe lângă el la Plainești. Nepoata n-a avut vocație pentru învățătură și la vârsta de 14 ani s-a căsătorit, fugind cu un plutonier. Doctorul Harbuz s-a retras la Râmnicu Sărat și a murit neștiut de nimeni într-o neagră sărăcie.

Un rol însemnat în combaterea morții infantile l-au jucat moașele Tanța Mateescu, Andrei Sofica, Ioana Toma.

După doctorul Harbuz la cârma spitalului a venit doctorul Marin Vâlceanu. Medicul a plecat pe front și s-a reîntors la începutul anului 1945.

La finele lunii august 1944 au sosit în localitate „prieteni” aduși de tancuri și pe unde au trecut și-au lăsat urmele. Spitalul era pustiu, doar doi bătrâni, bolnavi cronici, n-au putut pleca din fața iureșului. Au fost împușcați și înmormântați lângă un gard din curtea spitalului, neștiuți și neprohodți. Cabinetul de consultație a fost transformat în vespasiană și puținul instrumentar distrus și aruncat. Pentru redotarea spitalului cu cele trebuincioase doctorul Vâlceanu și cu oamenii de vază ai localității au început să organizeze baluri de binefacere. Toți cetățenii localității și din împrejurimi au înțeles acțiunea și în mod benevol populația a oferit sume de bani cu care instituția s-a pus din nou pe picioare. Curând, dr. Vâlceanu s-a retras la București și cu timpul a ajuns ministru adjunct la Sănătate.

După război, prin spitalul Plainești s-au perindat, pentru perioade mai lungi sau mai scurte, medici ca: dr. Martinciuc - primul chirurg al spitalului, dr. internist Cratofil - ajuns cadru universitar. A urmat dr. Haralambie Stoian - tot chirurg, care împreună cu înaintașul său dr. Martinciuc au format o echipă de aur care au salvat zeci și zeci de vieți: din evidențele spitalului reiese că acest cuplu a efectuat circa 4.000 de intervenții chirurgicale.

Prin spital s-au perindat și alți doi medici inimoși: dr. Victor Stroe - medic pediatru și dr. Ion Ștefănescu - mamouș.

Cu deosebită stimă localnicii își aduc aminte de doctorii Dinistrache, soții Băcu, soții Benguș, dr. Popescu, dr. Emilia Chirtoc. Toți și-au făcut datoria cu abnegație și acum sunt contemporani cu alți doctori care muncesc cu dăruire: Octavian Tiglea, Viorica Popescu, Mircea Duțescu, Radu Mocanu.

Zi de zi, acești medici sufletiști caută să treacă peste greutățile cu care se confruntă și dau dovadă de înalt profesionalism.

Ar fi nedrept să nu amintim și de medicii de circumscripție cum au fost și sunt: dr. Chirtoc Emilia, Rizea, Stoinoiu, Camelia Constantinescu.

În lupta cu suferințele cauzate de boli a depus o muncă intensă și susținută și personalul mediu medical: infirmiere, surori medicale, asistente medicale, moașe, laboranți.

În ultimele două decenii spitalul a mai fost dotat cu aparatură, i s-au mai făcut reparații, a mai fost extins, dar fondurile sunt încă insuficiente pentru a asigura funcționarea optimă a acestuia.